Język polski kl. 1e1m1 04.05.2020r., 05.05.2020r.

Temat: **Wizerunek szlachcica – Sarmaty w „Pamiętnikach" Jana Chryzostoma Paska. Stylizacja językowa.**

Zapoznaj się z notatką poniżej, a następnie sporządź własną w zeszycie.

1. Geneza utworu

Jan Chryzostom Pasek (1636 – 1701) przyszedł na świat w ubogiej rodzinie szlacheckiej z Mazowsza. Jako że był to jeden z najbiedniejszych regionów ówczesnej Polski, przyszły twórca pamiętników szybko podjął decyzję o wstąpieniu do armii, widząc w tym szansę na poprawę swego losu. Po zakończeniu służby żołnierskiej Pasek zaczął prowadzić ziemiańskie życie. Właśnie w tej fazie swej biografii, najpewniej między 1690 a 1696 r., spisał on koleje swego losu, posługując się w tym celu niezwykle popularną w XVII stuleciu konwencją pamiętnikarską.

2. Gatunek literacki

Pamiętnik to relacja prozatorska o zdarzeniach, których autor był uczestnikiem bądź naocznym świadkiem. Pamiętnik może być źródłem wiedzy historycznej, może stanowić dokument osobisty lub funkcjonować jako swoista forma piśmiennictwa. Pamiętnik, w odróżnieniu od dziennika, opowiada o zdarzeniach z pewnego

dystansu czasowego, a autor może nie tylko opowiadać przebieg wydarzeń, ale i komentować je, zajmować wobec nich swoje stanowisko.

3. Czas i miejsce akcji

Dzieło Paska obejmuje okres od 1655 do 1688 i podzielone jest na dwie główne części – opisującą życie żołnierskie (do 1666) oraz ziemiańskie (do 1688).

Opisywane wydarzenia rozgrywają w różnych miejscach. Bohater pamiętników w czasie zagranicznych wojaży udaje się m. in. do Szwecji, Danii oraz Rosji, zaś na terenie Rzeczpospolitej pojawia się m. in. w Warszawie, Wilnie oraz w swym majątku (w którym osiadł) – Olszance.

4. Portret Sarmaty

Część pierwsza „Pamiętników" dotyczy wojennych doświadczeń Paska. Ciekawie wypadł tu obraz szlachcica–żołnierza. Walczy on na ogół dzielnie, ale można podejrzewać, że zapału do walki dostarcza mu nie tyle miłość do ojczyzny, ile ambicja osobista i chęć zdobycia łupów. Ciekawość i żądza przygód są też prawdopodobnie przyczyną udziału Paska w wyprawie do Danii. W opisach ważnych wydarzeń historycznych autor skupia uwagę na własnych przygodach, wyolbrzymiając niekiedy swą rolę świadka i uczestnika tych wydarzeń.

„Pamiętniki” zawierają również szeroki obraz pokojowego życia ziemiańskiego i obyczajów szlacheckich. Autor myśli kategoriami przeciętnego szlachcica, toteż ucisk i niedolę chłopa uważa za naturalny stan rzeczy. Z typowo sarmacką mentalnością odnosi się do własnej klasy i tylko szlachtę uważa za godną przedstawicielkę narodu. Życie prywatne szlachty nacechowane jest troską o dobrobyt i korzyści materialne. Wystarczy przypomnieć znakomity fragment „Pamiętników”, w którym Pasek opisuje swe zaloty do Anny Łąckiej. Bardziej przypominają one układy handlowe niż wyznania miłosne.

Ze względu na niezwykle interesującą stylistykę oraz ciekawy obraz świata dzieło Paska bardzo szybko zyskało olbrzymią popularność, stając się nieocenionym źródłem informacji na temat minionej epoki. „Pamiętniki” Jana Chryzostoma Paska mają formę gawędy. Utwór pisany jest stylem barwnym, potocznym, dosadnym, wskazującym na gawędziarskie talenty autora, nasycony anegdotami i przysłowiami. Szczególnymi wartościami wyróżniają się opisy batalistyczne.